

УДК 373.3.016:[502/504+33

DOI <https://doi.org/10.32782/apv/2025.4.6>

Олена ДОВГАНЬ

асистент кафедри теорії та методик початкової освіти, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, вул. Огієнка, 61, м. Кам'янець-Подільський, Хмельницька область, Україна, 32300

ORCID: 0000-0002-1295-8289

Ірина ДОРОЖ

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри теорії та методик початкової освіти, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, вул. Огієнка, 61, м. Кам'янець-Подільський, Хмельницька область, Україна, 32300

ORCID: 0000-0003-4792-7025

Бібліографічний опис статті: Довгань, О., Дорож, І. (2025). Сталий розвиток у початковій школі: поєднання екологічних та економічних знань у процесі технологічної освіти. *Acta Paedagogica Volyniensis*, 4, 35–43, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2025.4.6>

СТАЛИЙ РОЗВИТОК У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ: ПОЄДНАННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ТА ЕКОНОМІЧНИХ ЗНАНЬ У ПРОЦЕСІ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ

У сучасних умовах глобальних екологічних та соціально-економічних викликів особливої ваги набуває проблема формування у підростаючого покоління цінностей і компетентностей, що відповідають принципам сталого розвитку. Початкова школа є фундаментальним етапом у вихованні свідомого громадянина, здатного відповідально ставитися до природних ресурсів і приймати обґрунтовані економічні рішення. Актуальність дослідження зумовлена потребою інтеграції екологічних та економічних знань у процес технологічної освіти, що відкриває можливості для комплексного розвитку учнів і закладає підґрунтя їхньої майбутньої життєвої та професійної діяльності.

Стаття висвітлює теоретичні засади і практичні шляхи упровадження ідей сталого розвитку в освітній процес початкової школи шляхом поєднання екологічної та економічної грамотності в межах технологічної освітньої галузі. Розглянуто сутність сталого розвитку та його значення для освіти, окреслено специфіку формування екологічної свідомості й економічного мислення молодших школярів. Особлива увага приділяється потенціалу технологічної освіти як простору для інтеграції цих знань, що реалізується через міжпредметні зв'язки з природознавством, математикою та громадянською освітою.

Практичні аспекти дослідження ілюструються прикладами інтегрованих уроків, проєктних завдань і дослідницьких методик, спрямованих на розвиток у дітей умінь раціонально використовувати ресурси, знаходити альтернативні шляхи вирішення побутових і соціальних проблем, оцінювати економічну доцільність певних дій. Визначено також ключові виклики, серед яких нестача методичних матеріалів і потреба у професійній підготовці педагогів. Перспективними напрямками вбачаються створення інноваційних освітніх ресурсів, розширення співпраці з батьками та місцевими громадами, використання цифрових технологій для формування сталих компетентностей.

Підкреслено, що поєднання екологічних та економічних знань у процесі технологічної освіти сприяє формуванню цілісної системи уявлень про сталий розвиток, виховує екологічну культуру й економічну грамотність, а також створює підґрунтя для відповідальної поведінки учнів у майбутньому.

Ключові слова: екологія, екологічна свідомість, економічна свідомість, молодші школярі, інтегрований курс «Я досліджую світ», підприємливість, сталий розвиток, екологічне виховання, екологічна освіта, освітній процес, педагогічні умови, екологічне мислення, відповідальне ставлення до природи, технологічна освіта.

Olena DOVHAN

Assistant at the Department of Theory and Methods of Primary Education, Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University, Ohiyenka str., 61, Kamianets-Podilskyi, Khmelnytskyi region, Ukraine, 32300

ORCID: 0000-0002-1295-8289

Iryna DOROZH

Candidate of Pedagogic Sciences, Senior Lecturer at the Department of Theory and Methods of Primary Education, Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University, Ohiyenka str., 61, Kamianets-Podilskyi, Khmelnytskyi region, Ukraine, 32300

ORCID: 0000-0003-4792-7025

To cite this article: Dovhan, O., Dorozh, I. (2025). Stalyi rozvytok u pochatkovii shkoli: poiednannia ekolohichnykh ta ekonomichnykh znan u protsesi tekhnolohichnoi osvity [Sustainable development in primary school: integrating ecological and economic knowledge into technological education]. *Acta Paedagogica Volyniensis*, 4, 35–43, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2025.4.6>

SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN PRIMARY SCHOOL: INTEGRATING ECOLOGICAL AND ECONOMIC KNOWLEDGE INTO TECHNOLOGICAL EDUCATION

In the context of global ecological and socio-economic challenges, the issue of shaping values and competencies in the younger generation that align with the principles of sustainable development becomes particularly important. Primary school represents a fundamental stage in fostering responsible citizens who are able to treat natural resources with care and make well-grounded economic decisions. The relevance of this study lies in the need to integrate ecological and economic knowledge into technological education, which opens opportunities for the comprehensive development of pupils and lays the foundation for their future personal and professional growth.

The purpose of the article is to highlight the theoretical foundations and practical approaches to implementing the ideas of sustainable development in the primary school educational process by combining ecological and economic literacy within the framework of technological education. The paper examines the essence of sustainable development and its significance for education, outlines the specifics of forming ecological awareness and economic thinking in younger pupils, and emphasizes the potential of technological education as a platform for integrating these domains of knowledge. This integration is realized through interdisciplinary links with natural science, mathematics, and civic education.

The practical aspects of the study are illustrated with examples of integrated lessons, project-based activities, and research methods aimed at developing pupils' ability to use resources rationally, find alternative solutions to everyday and social problems, and evaluate the economic feasibility of their decisions. The key challenges identified include the lack of methodological resources and the need for specialized teacher training. Promising directions involve the creation of innovative educational resources, the strengthening of cooperation with parents and local communities, and the application of digital technologies to support the development of sustainable competencies.

In conclusion, the article emphasizes that combining ecological and economic knowledge within technological education fosters the formation of a holistic understanding of sustainable development, nurtures ecological culture and economic literacy, and provides a solid foundation for responsible behavior among pupils in the future.

Key words: environmental awareness, economic awareness, primary school pupils, integrated course "I Explore the World", entrepreneurship, sustainable development, environmental education, environmental education, educational process, pedagogical conditions, environmental thinking, responsible attitude towards nature, technological education.

Постановка наукової проблеми та її значення. Сталий розвиток є однією з ключових концепцій сучасності, оскільки він визначає баланс між економічним зростанням, соціальним добробутом і збереженням довкілля. Глобальні виклики, такі як зміна клімату, виснаження природних ресурсів, деградація екосистем, зростання соціальної нерівності та швидкий розвиток технологій, вимагають комплексного підходу до вирішення проблем. Традиційні моделі господарювання та спожи-

вання дедалі частіше демонструють свою неефективність, адже вони орієнтовані на короткострокову вигоду, а не на довготривалі наслідки.

Особливої ваги питання сталого розвитку набуває у сфері освіти, оскільки саме вона формує світогляд майбутніх поколінь. Важливо вже з дитинства виховувати у дітей відповідальне ставлення до природи, уміння раціонально використовувати ресурси, здатність мислити економічно й водночас гуманістично. Освіта в інтересах сталого розвитку сприяє форму-

ванню компетентностей, необхідних для життя в умовах глобалізованого світу, та забезпечує підготовку громадян, здатних приймати виважені рішення на користь суспільства й планети.

Сучасні міжнародні документи, зокрема «Цілі сталого розвитку ООН» (Agenda 2030), підкреслюють необхідність інтеграції принципів сталого розвитку в усі сфери життя, а особливо в освітню галузь. Для України ця проблема є ще більш актуальною з огляду на соціально-економічні виклики, воєнні наслідки та потребу у відновленні й модернізації країни на засадах екологічної та економічної збалансованості.

Таким чином, актуальність проблеми сталого розвитку зумовлена необхідністю забезпечення гармонійного співіснування людини і природи, збереження ресурсів для майбутніх поколінь та формування нової культури життя, де пріоритетами є відповідальність, інноваційність і партнерство.

Початкова школа відіграє ключову роль у становленні особистості, адже саме в цей період формуються світогляд, моральні цінності та моделі поведінки. Початкова освіта закладає фундамент екологічної культури й економічної відповідальності, що визначатимуть майбутні рішення людини.

«Навчання не лише розширює знання учнів про природу, але й формує в них глибоке розуміння взаємозв'язку людини та довкілля, стимулюючи відповідальність за збереження природних ресурсів» (Пашанова, 2024, с. 7).

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Вплив екологічних умов на розвиток усіх сфер суспільного життя є очевидним і загальноновизнаним. Сьогодні проблема сталого розвитку посідає важливе місце як у зовнішній, так і у внутрішній політиці багатьох держав. Активна увага, яку їй приділяють у науковому середовищі, свідчить про її високий рівень наукової та політичної актуальності. Особливістю цієї проблеми є те, що її значущість і напруженість з часом не зменшуються, а навпаки – зростають, попри те, що питання сталого розвитку активно обговорюється та підтримується урядами, науковцями, громадськими організаціями та широким загалом населення у всьому світі.

Серед авторів, які вивчають різні особливості сталого розвитку, як зарубіжні, так і вітчизняні вчені: Т. Байбар, О. Біда, Л. Браун, Б. Буркин-

ський, Т. Боуман, І. Вефф, Т. Васютіна, Гарднер, С. Герасимов, М. Даценко, Н. Картер, С. Коберник, Н. Коваль, Д. Кортен, В. Кухар, Ш. Лиле, О. Майданник, Д. Медоуз, О. Осауленко, В. Степанов, О. Царенко, С. Оперман, І. Серенелла, Г. Стедж, Г. Пустовіт, Н. Пустовіт, Г. Френч, О. Черкас, В. Шевчук.

Л. Мельник вважає, що «сталлий розвиток можливий завдяки постійному виходу системи зі стану рівноваги» (Мельник, 2007, с. 59). В. Шевчук визначає його як «гармонійний процес, що поєднує збалансоване економічне зростання, задоволення суспільних потреб та збереження природно-ресурсного потенціалу» (Шевчук, 2006, с. 75). Серед значущих ініціатив варто відзначити Програму ЄС з екологічної освіти для сталого розвитку, розроблену Європейською Комісією з метою впровадження екологічних тем у навчальні курси, а також глобальну освітню програму ЮНЕСКО, що підтримується країнами Європи й спрямована на інтеграцію ідей екологічної стійкості у національні системи освіти. У цьому контексті важливим документом є Європейська зелена угода (2020), спрямована на досягнення кліматичної нейтральності до 2050 року та орієнтована на активне поширення знань про екологічну сталість серед освітніх закладів. Додатково слід відзначити рекомендації OECD, які закликають адаптувати освітні програми відповідно до актуальних екологічних викликів (Франчук, 2024, с. 87).

Проблематика екологічної освіти знайшла відображення в низці українських нормативно-правових документів, серед яких Державний стандарт початкової освіти (Державний стандарт початкової освіти, 2018), Концепція екологічної освіти та типові навчальні програми. У зазначених актах визначено основні завдання педагогічного процесу: забезпечення умов для пізнання природи, формування позитивного емоційного ставлення до навколишнього середовища, стимулювання пізнавальної активності учнів, виховання відповідальності за стан довкілля та залучення школярів до практичної природоохоронної діяльності. Наголошується, що досягнення високого рівня екологічної культури можливе лише через ефективну екологічну освіту.

Водночас варто підкреслити, що нині недостатньо комплексних досліджень, у яких було

б обґрунтовано методичні підходи до формування засад сталого розвитку в початковій школі з урахуванням освітніх, соціальних та екологічних чинників.

Мета статті – обґрунтувати необхідність інтеграції екологічних та економічних знань у процес технологічної освіти молодших школярів, що передбачає аналіз теоретичних засад сталого розвитку, визначення потенціалу технологічної освітньої галузі як середовища для формування відповідального ставлення до природи та ресурсів, а також розробку практичних підходів до реалізації інтегрованого навчання у початковій школі.

Виклад основного матеріалу. «Сталий розвиток – це концепція, що передбачає гармонійне поєднання економічного зростання, соціального прогресу та збереження навколишнього середовища» (Тарасюк О., 2025). Його основна ідея полягає у задоволенні потреб сучасного покоління без загрози для можливостей майбутніх поколінь забезпечувати власні потреби. Іншими словами, це розвиток, що не виснажує природні ресурси, не порушує екологічну рівновагу й водночас сприяє добробуту людей.

У XXI столітті сталий розвиток набув статусу глобального пріоритету. Це зумовлено такими викликами, як зміна клімату, виснаження природних ресурсів, зростання соціальної нерівності, урбанізація та глобалізаційні процеси. Сучасне суспільство усвідомлює, що подальший економічний прогрес неможливий без збереження природного середовища та формування справедливих соціальних умов. Саме тому сталий розвиток став інтегрованою основою політики багатьох держав і міжнародних організацій.

Екологічна свідомість є інтегрованою характеристикою особистості, що поєднує знання про довкілля емоційно-ціннісне ставлення до природи та готовність до екологічно відповідальної поведінки (Дорож, 2024, с. 105). Молодший шкільний вік є сенситивним періодом для її формування, адже діти цього віку вирізняються емоційною чутливістю, схильністю до наслідування та високою пізнавальною активністю. Важливу роль у становленні екологічних цінностей відіграє сім'я, яка через власний приклад формує у дітей моделі поведінки. Початкова школа, зокрема інтегрований курс «Я досліджую світ», створює умови для засвоєння

екологічних знань через дослідницькі та практичні завдання. Доповненням до навчального процесу є позакласна діяльність – екологічні гуртки, проекти й акції, що дозволяють учням здобути власний досвід природоохоронної діяльності. Таким чином, системна взаємодія сім'ї, школи та соціального середовища закладає фундамент екологічної культури та формує відповідальне ставлення до природи, необхідне для реалізації принципів сталого розвитку.

Економічна грамотність є інтегрованою компетенцією, що включає знання про гроші, ресурси, базові економічні процеси, а також уміння приймати обґрунтовані рішення у повсякденному житті. Вона формує основу життєвої компетентності, адже дозволяє дітям усвідомлено планувати витрати, оцінювати наслідки своїх дій та розвивати відповідальне ставлення до ресурсів.

Молодший шкільний вік є сенситивним періодом для розвитку економічної грамотності: діти активно засвоюють нову інформацію через практичну діяльність, ігри та наслідування дорослих. Психологічні особливості цього віку – наочне мислення, емоційна сприйнятливність, потреба у конкретних прикладах – визначають ефективні педагогічні підходи.

Важливу роль у формуванні економічних компетенцій відіграє сім'я, де дитина отримує перші знання про гроші, ощадливість та планування. Початкова школа підтримує цей процес через інтегровані курси, такі як «Я досліджую світ», технологічні заняття та практичні проекти, що моделюють економічні ситуації. Позакласна діяльність – участь у ігрових симуляціях, шкільних ярмарках, конкурсах проєктів – дозволяє дітям набути власного досвіду економічного вибору та відповідальної поведінки.

Технологічна освітня галузь у початковій школі виконує функцію формування практичних компетентностей, що є підґрунтям для інтеграції знань про довкілля та економіку. Вона сприяє розвитку у молодших школярів навичок планування та реалізації простих проєктів, раціонального використання матеріальних і природних ресурсів, а також усвідомленого прийняття економічно та екологічно обґрунтованих рішень.

Методологічно технологічна освіта базується на активних педагогічних підходах:

проектному навчанні, проблемно-пошукових завданнях, інтеграції ігрових та дослідницьких методів. Наприклад, розробка макетів екологічно безпечних об'єктів або моделювання ощадливого використання ресурсів дозволяє поєднати екологічні та економічні компетентності в одному навчальному процесі.

Таким чином, технологічна освітня галузь виступає ключовим компонентом формування цілісної системи компетентностей сталого розвитку в молодших школярів, забезпечуючи синтез теоретичних знань і практичних умінь, необхідних для розвитку відповідальної поведінки та екологічно й економічно обґрунтованого мислення. «В процесі виконання завдань важливо не лише запропонувати певний зразок поведінки, але і навчати самим приймати рішення, вивчати та аналізувати ситуацію і фізично докладати реальну працю задля її покращення» (Шевчук, 2022, с. 75-76).

У межах початкової школи інтегровані уроки виступають ключовим інструментом формування комплексних компетентностей, які забезпечують синтез екологічної свідомості та економічної грамотності. Міжпредметні зв'язки створюють умови для органічного поєднання технологічної та дизайнерської підготовки, природознавчих знань, математичних умінь і громадянської освіти, сприяючи розвитку у дітей цілісного світогляду та здатності до системного мислення.

З практичного погляду, інтегровані уроки дозволяють реалізовувати проєктні та дослідницькі завдання, що відображають реальні життєві ситуації. Таким чином, при моделюванні макетів «екологічно безпечного міста» учні застосовують технологічні навички для створення конструкцій, природознавчі знання – для оцінки екологічних наслідків, математичні вміння – для обчислень та планування, а громадянську освіту – для усвідомлення соціальної відповідальності та правил колективного користування ресурсами.

Ефективність інтегрованих уроків забезпечується використанням активних педагогічних стратегій: проблемно-пошукового навчання, дослідницької діяльності, проєктного підходу та ігрових методів. Така організація освітнього процесу сприяє розвитку у дітей критичного мислення, навичок планування та оцінки наслідків власних дій, формує здатність засто-

совувати знання у практичних і життєвих контекстах.

У контексті початкової школи формування цілісної системи компетентностей, що поєднує екологічну свідомість та економічну грамотність, ефективно забезпечується через комплексне використання методів і прийомів активного навчання. Проєктна діяльність виступає стратегічним інструментом, який стимулює у дітей здатність планувати, організовувати та оцінювати власну діяльність, інтегруючи знання з технологій, природознавства, математики та громадянської освіти.

Дослідницькі завдання забезпечують розвиток пізнавальної активності, критичного мислення та аналітичних навичок, що дозволяє учням усвідомлювати причинно-наслідкові зв'язки між екологічними та економічними процесами. Ігрові методи, завдяки емоційно-ціннісному компоненту, сприяють формуванню позитивного ставлення до природи, розвитку емпатії та соціальної відповідальності. Екскурсії та польові спостереження створюють умови для набуття безпосереднього досвіду взаємодії з природним середовищем, що підсилює практичну значущість отриманих знань. Моделювання життєвих ситуацій дозволяє учням застосовувати економічні та екологічні поняття у контрольованому навчальному середовищі, формуючи вміння приймати обґрунтовані рішення.

Системне впровадження зазначених методів у межах інтегрованих уроків та технологічної освітньої галузі забезпечує ефективне «формування компетентностей сталого розвитку, одночасно розвиваючи екологічну свідомість, економічну грамотність та життєву компетентність молодших школярів. Такий підхід створює передумови для формування стійких навичок відповідальної поведінки, усвідомленого використання природних і матеріальних ресурсів та активної громадянської позиції» (Довгань., 2025, с. 63).

Формування у молодших школярів екологічної свідомості та економічної грамотності ефективно забезпечується через системне впровадження інтегрованих уроків та технологічної освітньої галузі, де поєднуються практичні завдання, міжпредметні зв'язки та активні педагогічні методи. Теоретично обґрунтоване використання методів проєктної діяльності, дослід-

ницьких завдань, ігрових прийомів, екскурсій і моделювання життєвих ситуацій дозволяє формувати критичне мислення, практичні уміння та здатність приймати обґрунтовані рішення в екологічних і економічних контекстах.

Проектна діяльність забезпечує розвиток умінь планувати, організовувати та оцінювати власну діяльність, інтегруючи знання з технологій, природознавства, математики та громадянської освіти. Дослідницькі завдання стимулюють пізнавальну активність та аналітичні навички, сприяючи усвідомленню причинно-наслідкових зв'язків між економічними та екологічними процесами. Ігрові методи, завдяки емоційно-ціннісному компоненту, формують позитивне ставлення до природи, соціальну відповідальність та емпатію. Екскурсії та польові спостереження надають безпосередній досвід взаємодії з довкіллям, що підсилює практичне значення отриманих знань, а моделювання життєвих ситуацій створює умови для застосування економічних та екологічних понять у контрольованому навчальному середовищі.

Технологічна освітня галузь у початковій школі забезпечує ефективне поєднання теоретичних знань і практичних навичок, спрямованих на формування екологічної свідомості та економічної грамотності. Застосування технологічних методів дозволяє учням набути досвід проєктування, моделювання та виготовлення продуктів власної діяльності, що сприяє усвідомленню принципів сталого розвитку. Саме на основі таких підходів реалізується тема *«Друге життя речей»*, яка спрямована на навчання дітей усвідомленому використанню матеріалів, розумінню цінності повторного застосування ресурсів та розвитку практичних технологічних навичок.

Практична реалізація теми передбачає кілька етапів. Перший етап – збір і класифікація вторинних матеріалів (картон, пластикові пляшки, старі журнали, тканина), що дозволяє формувати навички сортування та оцінки властивостей матеріалів. Другий етап – проєктування виробу, включаючи ескізи, креслення та підбір матеріалів, що розвиває просторове мислення та вміння планувати технологічний процес. Третій етап – виготовлення прототипів із застосуванням безпечних технологічних прийомів (склеювання, складання, фарбування), що закріплює практичні вміння. Четвертий

етап – оцінка та вдосконалення виробів, що сприяє формуванню критичного мислення та самооцінки. П'ятий етап – презентація та рефлексія, під час якої учні представляють свої вироби, обговорюють ідеї повторного використання ресурсів і формують висновки щодо значущості переробки.

Практичні вправи включають створення еко-іграшок із пластикових пляшок та картону, органайзерів або скриньок із паперу та коробок, колажів і постерів із використаних журналів, а також шкільну виставку «Еко-вироби своїми руками» з оцінкою екологічного ефекту.

Такий підхід через технологічну освіту забезпечує комплексне формування практичних умінь, екологічного мислення та відповідального ставлення до ресурсів, створюючи передумови для усвідомленого використання матеріалів і повторного їх застосування в повсякденному житті.

Наступною важливою темою у формуванні екологічної свідомості та економічної грамотності молодших школярів є уроки, присвячені *воді та енергії як цінним ресурсам*. У межах технологічної освітньої галузі такі заняття передбачають моделювання та проєктування систем економії ресурсів, що дозволяє учням набути практичний досвід у розробці і реалізації ефективних рішень для раціонального використання води та електроенергії.

Практичні завдання включають: створення макетів водопостачання або енергозберігаючих пристроїв, проведення вимірювань споживання ресурсів у класі та вдома, використання простих датчиків і приладів для демонстрації енерго- та водозбереження. Крім того, уроки передбачають моделювання побутових ситуацій, у яких учні аналізують наслідки різних рішень щодо економії ресурсів, та рольові ігри, де вони виступають «консультантами з енергетики» для родини або школи.

Інтеграція знань із природознавства, математики та громадянської освіти дозволяє поєднати наукове розуміння ресурсів з практичними вміннями та соціальною відповідальністю. Учні не лише розвивають навички технічного аналізу та дослідження, а й формують усвідомлене ставлення до споживання ресурсів, розуміння їх цінності та впливу на довкілля. Таким чином, технологічна освітня галузь виступає платформою для комплексного формування

життєвих компетентностей, поєднуючи екологічну свідомість і економічну грамотність у практичних і доступних для дітей формах.

Розвиток економічної грамотності у молодших школярів ефективно реалізується через технологічну освітню галузь, де практична діяльність інтегрується з математичними та громадянськими компетентностями. Тема «Маленький підприємець» спрямована на навчання дітей планувати витрати, заощаджувати ресурси та приймати обґрунтовані фінансові рішення у практичних життєвих ситуаціях.

Практична реалізація теми включає кілька ключових етапів. На першому етапі учні створюють власні «міні-підприємства» або виробничі лінії для виготовлення простих виробів, що дозволяє поєднати творчість із технологічними навичками та розумінням процесів виробництва. Другий етап передбачає ведення обліку ресурсів та витрат, розробку алгоритмів виробничих процесів і планування бюджету проєктів. Такий підхід розвиває навички планування, критичного мислення та відповідальності за використання матеріалів і фінансів.

Інтеграція знань із математики дозволяє учням виконувати розрахунки витрат, доходів та ресурсів, а елементи громадянської освіти формують усвідомлене ставлення до економічних рішень у сім'ї та школі. Практичні вправи включають моделювання ринку, обмін ресурсами між командами, створення «класного бюджету» та організацію міні-базару для продажу виготовлених виробів. Цей підхід забезпечує комплексне формування життєвої компетентності, поєднуючи практичні економічні навички з технологічними знаннями та соціальною відповідальністю.

Застосування технологічної освіти у межах інтегрованих уроків забезпечує комплексний розвиток компетентностей сталого розвитку: діти отримують практичний досвід проєктування, виготовлення і моделювання, формують

екологічне мислення та економічну грамотність, а також навички прийняття обґрунтованих рішень у різних життєвих ситуаціях. Такий підхід підвищує ефективність формування життєвої компетентності та створює передумови для активної громадянської позиції.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Поєднання екологічних та економічних знань у межах технологічної освітньої галузі початкової школи виступає важливим чинником реалізації стратегічних цілей сталого розвитку. Практична реалізація інтегрованих підходів сприяє формуванню у дітей цілісної екологічної культури, економічної грамотності та відповідальної поведінки щодо використання природних та матеріальних ресурсів. Водночас акцентується необхідність подальших наукових досліджень та розробки методичних рекомендацій для ефективного впровадження таких інтегрованих програм у навчальний процес, що забезпечить підготовку молодших школярів до усвідомленого, відповідального та компетентного життя в сучасному соціо-економічному середовищі.

В умовах сучасної початкової освіти в процесі впровадження інтегрованого підходу до формування екологічної свідомості та економічної грамотності в початковій школі слід виокремити такі виклики освіти, як недостатнє методичне забезпечення педагогів, а також потребу у систематичній підготовці вчителів до інтеграції концепцій сталого розвитку в навчальний процес. Водночас перспективи розвитку даного напрямку є значними і включають створення спеціалізованих освітніх комплексів та цифрових ресурсів, активізацію міжнародної співпраці, а також залучення соціальних партнерів, батьків і громади до реалізації освітніх проєктів. Такий комплексний підхід забезпечує можливість системного формування компетентностей учнів у сфері екології, економіки та технологій.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бібік Н. М., Бондарчук Г. П., Корнієнко М. М., Крамаровська С. М., Зарецька І. Т. (2020) Я досліджую світ. 3 клас: підручник. (у 2-х ч.) : Ч. 1. Харків : Вид-во «Ранок», 2020. 136с. : іл.
2. Грушинська І. В., Бех О. В. (2019) Я досліджую світ. Підручник для 2 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х ч.) : Ч. 1. Київ : УОВЦ «Оріон». 144 с. : іл.
3. Державний стандарт початкової освіти. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-p>
4. Довгань О. (2025) Формування компетентностей молодших школярів у контексті ідей сталого розвитку. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*: збірник за підсумками звітної

наукової конференції викладачів, докторантів і аспірантів / Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка. Вип. 24.

5. Дорож І. А. (2024) Екологічна теорія як чинник формування здоров'язбережувальної компетентності молодших школярів. *Педагогічна освіта: теорія і практика: Збірник наукових праць* / Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка; Інститут педагогіки НАПН України [гол. ред. Бахмат Н.В.]. Київ: Міленіум. Вип. 36 (1–2024). С. 103–111. URL :<http://pedosv.kpnu.edu.ua/article/view/311739>

6. Мельник Л. Г. (2007) Поняття про сталий розвиток. Суми : Університетська книга. 442 с.

7. Тарасюк О. В. (2025) Теоретичні засади формування концепції сталого розвитку та її практична реалізація на сучасному етапі розвитку суспільства. *Економіка, управління та адміністрування*. № 1. С. 51–63.

8. Типова освітня програма для ЗЗСО, розроблена під керівництвом О. Я. Савченко. URL : <https://osvita.ua/school/program/program-1-4/60407/>

9. Типова освітня програма для ЗЗСО, розроблена під керівництвом Р. Б. Шияна. URL : <https://osvita.ua/school/program/program-1-4/60408/>

10. Формування екологічної компетентності учнів початкової школи. Інформаційно-методичні матеріали з досвіду роботи РОСЧИСЛАВ Тетяни Вікторівни, вчительки початкових класів комунального закладу «Академічна гімназія Кропивницької міської ради» / за наук. редак. Т. О. Пашанової. Кропивницький: КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2024. 56 с.

11. Франчук Н. (2024) Екологічна освіта дітей: синергія українсько-європейських відносин : монографія / За ред. групи проекту Erasmus + Jean Monnet Module Project: 101085524 – EcoEdEU – ERASMUS-JMO-2022-HEITCH-RSCH «Ecological education of preschool and primary school children: a European approach» : І. Стахової, Н. Казьмірчук, І. Карук, Н. Баюрко. Вінниця, ТВОРИ. С. 84–123.

12. Цілі сталого розвитку та Україна <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/cili-stalogo-rozvitku-ta-ukrayina>

13. Шевчук О. В. (2022) Специфіка формування екологічної поведінки в учнів початкової школи. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems*, 51. Р. 74-78. URL : <https://vspu.net/sit/index.php/sit/article/view/5375>

14. Шевчук В. Я. (2006) Макроекономічні проблеми сталого розвитку. Київ : Геопринт. 200 с.

15. Schwab K., Sala-i-Martin X., Greenhill R. (2011) The Global Competitiveness Report. *World Economic Forum*. Р. 5–7.

REFERENCES:

1. Bibik N. M., Bondarchuk H. P., Korniienko M. M., Kramarovska S. M., Zaretska I. T. (2020) Ya doslidzhuu svit. 3 klas: pidruchnyk. (u 2-kh ch.) : Ch. 1. Kharkiv : Vyd-vo «Ranok», 2020. 136s. : il.

2. Hrushchynska I. V., Bekh O. V. (2019) Ya doslidzhuu svit. Pidruchnyk dlia 2 klasu zakladiv zahalnoi serednoi osvity (u 2-kh ch.) : Ch. 1. Kyiv : UOVTS «Orion». 144 s. : il.

3. Derzhavnyi standart pochatkovoї osvity. Zatverdzheno postanovoiu Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 21 liutoho 2018 r. № 87. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-p>

4. Dovhan O. (2025) Formuvannia kompetentnosti molodshykh shkoliariv u konteksti idei staloho rozvytku. Naukovi pratsi Kamianets-Podilskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Ohienka: zbirnyk za pidsumkamy zvitnoi naukovoї konferentsii vykladachiv, doktorantiv i aspirantiv / Kamianets-Podilskiy: Kamianets-Podilskiy natsionalnyi universytet imeni Ivana Ohienka, 24.

5. Dorozh I. A. (2024) Ekologichna teoriia yak chynnyk formuvannia zdoroviazberezhuvanoi kompetentnosti molodshykh shkoliariv. Pedagogichna osvita: teoriia i praktyka: Zbirnyk naukovykh prats / Kamianets-Podilskiy natsionalnyi universytet imeni Ivana Ohienka; Instytut pedagogiky NAPN Ukrainy [hol. red. Bakhmat N.V.]. Kyiv: Milenium, 36 (1–2024). S. 103–111. URL :<http://pedosv.kpnu.edu.ua/article/view/311739>

6. Melnyk L. H. (2007) Poniattia pro stalyi rozvytok. Sumy : Universytetska knyha. 442 c.

7. Tarasiuk O. V. (2025) Teoretychni zasady formuvannia kontseptsii staloho rozvytku ta yii praktychna realizatsiia na suchasnomu etapi rozvytku suspilstva. *Ekonomika, upravlinnia ta administruvannia*. № 1. S. 51–63.

8. Typova osvithnia prohrama dlia ZZSO, rozroblena pid kerivnytstvom O. Ya. Savchenko. URL : <https://osvita.ua/school/program/program-1-4/60407/>

9. Typova osvithnia prohrama dlia ZZSO, rozroblena pid kerivnytstvom R. B. Shyiana. URL : <https://osvita.ua/school/program/program-1-4/60408/>

10. Formuvannia ekologichnoi kompetentnosti uchniv pochatkovoї shkoly. Informatsiino-metodychni materialy z dosvidu roboty ROSCHYSLAV Tetiany Viktorivny, vchytelia pochatkovykh klasiv komunalnoho zakladu «Akademichna himnaziia Kropyvnytskoi miskoi rady» / za nauk. redah. T. O. Pashanovoi. Kropyvnytskyi: KZ «KOIPPO imeni Vasyliia Sukhomlynskoho», 2024. 56 s.

11. Franchuk N. (2024) Ekolohichna osvita ditei: synerhiia ukrainsko-yevropeyskykh vidnosyn : monohrafiia / Za red. hrupy proiektu Erasmus + Jean Monnet Module Project: 101085524 – EcoEdEU – ERASMUS-JMO-2022-HEITCH-RSCH «Ecological education of preschool and primary school children: a European approach» : I. Stakhovoi, N. Kazmirchuk, I. Karuk, N. Baiurko. Vinnytsia, TVORY. S. 84–123.
12. Tsili staloho rozvytku ta Ukraina <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/cili-stalogo-rozvitku-ta-ukrayina>
13. Shevchuk O. V. (2022) Spetsyfika formuvannia ekolohichnoi povedinky v uchniv pochatkovoї shkoly. Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems, 51. P. 74-78. URL : <https://vspu.net/sit/index.php/sit/article/view/5375>
14. Shevchuk V. Ya. (2006) Makroekonomichni problemy staloho rozvytku. Kyiv : Neoprynt. 200 s.
15. Schwab K., Sala-i-Martin X., Greenhill R. (2011) The Global Competitiveness Report. World Economic Forum. P. 5–7.

Дата першого надходження рукопису до видання: 16.08.2025
Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 12.09.2025
Дата публікації: 03.11.2025